

Micsutka Fanni¹

Az észak-koreai munkaerőexport mint hibrid állami stratégia

Gazdasági kényszer, politikai kontroll és nemzetközi alkalmazkodás

A tanulmány az észak-koreai munkaerőexport rendszerét elemzi, amely a hagyományos migrációtól eltérően államilag szervezett és szigorúan kontrollált folyamat. A kvalitatív elemzés nemzetközi szervezetek jelentéseire támaszkodva bemutatja, hogy a rendszer számos ponton megfelel a kényszers munka kritériumainak, különösen a mozgásszabadság korlátozása és a jövedelmek állami elvonása révén. Az eredmények szerint a munkaerőexport nem csupán gazdasági tevékenység, hanem egy hibrid eszköz, amely devizabevételt generál, fenntartja a politikai kontrollt, és hozzájárul a rezsim stabilitásához. A tanulmány rámutat arra is, hogy a nemzetközi szankciók nem szüntették meg a rendszert, hanem annak alkalmazkodását segítették elő, különösen Kína és Oroszország esetében.

Kulcsszavak: KNDK, munkaerőexport, kényszers munka, nemzetközi szankciók, transznacionális kontroll, Kína, Oroszország

North Korean Labor Export as a Hybrid State Strategy

Economic Coercion, Political Control, and International Adaptation

This paper analyzes North Korea's labor export system as a state-organized and tightly controlled process distinct from conventional migration. Drawing on reports from international organizations, the study shows that the system meets key criteria of forced labor, including restrictions on movement and state appropriation of wages. The findings suggest that labor export functions as a hybrid tool that generates foreign currency, reinforces political control, and supports regime stability. The paper also highlights that international sanctions have not eliminated the system but have instead driven its adaptation, particularly in the cases of China and Russia.

Keywords: DPRK, labor export, forced labor, international sanctions, transnational control, China, Russia

¹ Micsutka Fanni az NKE Hadtudomány Doktori Iskolájának hallgatója. E-mail: micsutka.fanni@gmail.com

Bevezetés

A nemzetközi migrációs kutatás hagyományosan különbséget tesz az önkéntes gazdasági migráció, valamint az államilag szervezett, ugyanakkor kontrollált munkaerő-áramlás között. Míg az előbbi esetében az egyének a saját döntésük alapján vállalnak külföldön munkát, addig az utóbbi már egy központilag irányított rendszer keretei között zajlik, amelyben az állam központi szerepet tölt be. A munkások kiválasztásától a kiküldésen át egészen a felügyeletig, vagyis a teljes folyamatot ellenőrzés alatt tartják. Ennek a másik típusnak a legmarkánsabb példája a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (KNDK; koreaiul: 조선민주주의인민공화국 – *Csoszon mindzsudzsui inmin konghvaguk*). Napjaink egyik legelzártabban működő országa, amelynek gazdasági működését a tartós strukturális korlátok és a nemzetközi közösségek általi izoláció határozzák meg. Az ország külkereskedelmi lehetőségei eléggé korlátozottak. Továbbá a több területre kiterjedő szankciós rezsimek következtében az észak-koreai kormány számára kiemelt lehetőségeket jelentenek azok a bevételi mechanizmusok, amelyek a formális gazdasági csatornákon kívül működnek, és amelyekkel biztosítani tudják az állandó bevételt az ország számára.

Ennek a rendszernek egyik legalapvetőbb jellemzője, hogy a munkavállalók nem pusztán autonóm gazdasági szereplőként jelennek meg a nemzetközi munkaerőpiacon, hanem sokkal inkább az észak-koreai állam által szervezett és szigorúan ellenőrzött struktúra részeként. Az állam fedővállalatokon és közvetítő szervezeteken keresztül szervezi a munkavállalók külföldi foglalkoztatását, miközben szigorú kontrollt gyakorolnak a munkások felett. Ezen gyakorlat több ponton is eltér a hagyományos migrációs mintázatoktól, és számos elemében megfeleltethető a kényszerszermunka nemzetközi definíciójának, amely szerint a munkavégzés nem önkéntes alapú, és a munkavállalók legtöbbször valamilyen büntetésben részesülnek.² Az észak-koreai munkavállalók esetében még olyan szembetűnő érveket is hozhatunk fel, mint a mozgásszabadság korlátozása, a jövedelmek feletti állami kontroll, valamint a különböző szankciókkal való fenyegetés.

Mindezek alapján az észak-koreai külföldi munkavállalás nem pusztán gazdasági jelenséggént értelmezhető, hanem olyan hibrid eszközként, amely egyszerre szolgál devizabevételi, politikai kontroll- és biztonságpolitikai célokat, valamint egy átfogó állami stratégia szerves részét képezi.

Az észak-koreai munkaerőexport kialakulásának történeti háttere

Napjainkban a munkaerőexport még mindig elterjedt módszer arra, hogy pénzszerzés érdekében a hatalom hogyan használja ki az állampolgárait. A KNDK-ban ez kikophatatlan minta, mivel ez adja a rezsimek gazdasági és politikai fenntartásához szükséges eszközöket. Ahhoz, hogy az észak-koreai rendszerbe jobban belelássunk, fontos, hogy először áttekintsük történeti kialakulását, mivel ez magyarázza meg jelenlegi működésének sajátosságát.

² *Forced Labour, Modern Slavery and Trafficking in Persons*. [online]. Forrás: International Labour Organization [2025. 11. 23.].

Az észak-koreai munkaerőexport gyökerei egészen a hidegháború időszakáig nyúlnak vissza, amikor még nem hivatalos úton kerültek észak-koreai munkások a Szovjetunió területére. Viszont az első hivatalos megállapodás 1967-ben született Moszkva és Phenjan között. Ennek értelmében több ezer munkást küldtek Szibériába, hogy fakitermelési és építőipari feladatokat lássanak el. Kezdetben ezek a programok kétoldalú állami megállapodások keretében zajlottak, ugyanakkor már ebben az időszakban is megjelentek azok a kontrollmechanizmusok, amelyek később meghatározóvá váltak. Ezek jellemzően a munkások folyamatos megfigyelésében és a fogadó ország társadalmától való elkülönítésükben nyilvánultak meg.³ A Szovjetunió felbomlása után a rendszer nem szűnt meg, mivel az utódállam, Oroszország is igényt tartott az olcsó munkaerőre. Valamint, az észak-koreai rezsim is sikeresnek látta a programot, így új földrajzi területekre és országokba is elkezdett terjeszkedni. Ez eredményezte, hogy a 2000-es évektől Kína egyre fontosabb szereplővé vált az észak-koreai rezsim különleges foglalkoztatási rendszerének fenntartásában. A kínai kormány rájött, hogy az olcsó észak-koreai munkaerőt jól tudja olyan területeken alkalmazni, mint az építőipar, mezőgazdaság, halászat és a könnyűipar. Észak-Koreának pedig jól jön Kína partnersége ahhoz, hogy a munkaerőexport rendszerét fenn tudja tartani.⁴

Az észak-koreai munkaerőexport rendszerének nemzetközi kiterjedését jól mutatja az is, hogy a 2010-es években egyre nagyobb számban jelennek meg munkások az Európai Unió egyes tagállamaiban, ideértve Lengyelországot és Csehországot, továbbá a közeli országokban és az afrikai Angolában.⁵ Nagyjából 2015-re a nemzetközi szervezetek számára egyre világosabbá vált, hogy az észak-koreai kormány a ballisztikusrakéta-fejlesztésekre szánt pénzeket a saját állampolgárainak külföldi munkáiból szerzi be. Ez a módszer nemcsak az emberi jogokat sérti, de többek között szembemegy az ENSZ Alapokmányában megfogalmazottakkal. Annak érdekében, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa visszaszorítsa az észak-koreai kormány illegális és nem etikus pénzszerzési módszereit, több határozatot is kiadott. Végül 2017. november 28-án Észak-Korea végrehajtotta a Hwasong-15 típusú interkontinentális ballisztikus rakéta tesztkilövését, amelyre válaszul az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2017. december 22-én elfogadta a 2397. számú határozatot. Az ENSZ Alapokmány VII. fejezete alapján meghozott döntés jogilag kötelező érvényű minden tagállamra nézve, és a korábban bevezetett szankciók megerősítése mellett létrehoztak újabb korlátozó intézkedéseket is. Ezek közé tartozik az a rendelkezés is, amely előírja, hogy a tagállamoknak a határozat elfogadásától számított 24 hónapon belül vissza kell küldeniük a területükön munkát vállaló észak-koreai állampolgárokat.⁶ Viszont a szankciók ellenére számos jelentés rámutat arra, hogy a gyakorlat nem szűnt meg teljesen, hanem különböző rejtett vagy informális csatornákon keresztül folytatódik

³ Devalpo, Alain: *Russia's Imported Koretsky Labour Without Reward. North Korean Slaves*. [online], 2006. 04. Forrás: Le Monde Diplomatique [2026. 04. 11.]

⁴ Lankov, Andrei: *The Real Story of North Korean Labor Camps in Russia*. [online]. Forrás: Carnegie Moscow Center [2026. 04. 11.].

⁵ Pons, Philippe: *North Korean Workers Abroad, a Financial Windfall for the Pyongyang Regime*. [online], 2025. 03. 30. Forrás: Le Monde [2026. 04. 02.].

⁶ *Resolution 2397 (2017)*. [online], 2017. 12. 22. Forrás: United Nations Security Council [2025. 10. 20.].

tovább az észak-koreaiak „exportálása”. Ami jól alátámasztja azt a vélekedést, miszerint a program továbbra is a rezsim gazdasági stratégiájának egyik alapvető eleme maradt.⁷

A rendszer működése és kényszermunka-dimenziója: kiválasztás, kontroll és intézményi logika

A rövid történeti áttekintést követően a működési mechanizmusok elemzése mutatja meg, miként vált a külföldi munkavállalás a KNDK tartós és nehezen felszámolható gazdasági eszközévé. A jelenség sajátossága abban rejlik, hogy ez nem piaci alapon szerveződő migrációs folyamat, hanem sokkal inkább egy központosítottnak irányított, többszintű kontrollmechanizmusokra épülő rendszer. Tehát a munkavállalók kiválasztása nem a nyugati társadalmakban megszokott piaci alapon történik, hanem a politikai és társadalmi megítélések és besorolások alapján dől el. Ebben kulcsszerepet játszik a szongbun (koreaiul: *성분*), egy társadalmi-politikai besorolási rendszer, amely az egyének és azok családjának politikai megbízhatóságát határozza meg.⁸ A kiválasztott munkavállalók általában olyan családokból származnak, amelyek már több nemzedék óta lojálisak a vezetőhöz és a rezsimhez. A kiválasztás a szongbun szerinti lojalitásra épül, mivel az észak-koreai rezsim így igyekszik minimalizálni a külföldi dezertálás kockázatát. Vagyis a kiválasztás elsődleges célja nem a gazdasági hatékonyság maximalizálása, hanem a politikai lojalitás bebiztosítása. Az állam legtöbbször különböző szervezetek és fedőcégek mögé bújva közvetíti ki a saját állampolgárait a külföldi partnercégekhez. Így tudja a rezsim a teljes folyamatot kontroll alatt tartani. Tehát a rendszer nem csupán adminisztratív, hanem intézményi értelemben is centralizált, ahol a gazdasági tevékenység és a politikai ellenőrzés szorosan összefonódik.⁹

A külföldi munkavégzés során a munkások szinte teljes mértékben elveszítik autonómiájukat. Az ENSZ és a Human Rights Watch jelentései szerint állandó gyakorlattá vált, hogy az észak-koreai felügyelők elkobozzák a munkások útleveléit, folyamatosan felügyelet alatt tartják őket, illetve korlátozzák a mozgásukat is. Az ideiglenes szállásukat csak akkor hagyhatják el, ha dolgozni mennek. A munkavállalók életkörülményei is sokban sértik a normális emberi bánásmóddal szemben támasztott követelményeket. Több olyan beszámolót is lehet olvasni megszökött munkásoktól, hogy csoportokban alszanak, és több ember osztozik egy szobán, mint ahányan valójában elférnének.¹⁰ Továbbá, az észak-koreai kormány a legkisebb esélyt is elveszi a munkásoktól, hogy a fogadó országgal megismerkedjenek. Emellett heti egyszer részt kell venniük ideológiai oktatásokon, amit annyira szigorúan vesznek, hogy egy esetleges távolmaradás a fizetés megvonását és különböző büntetéseket von maga után. Illetve fontos megemlíteni a megfélemlítésnek azon fajtáját is, amikor a kormány az otthon maradt családtagokkal zsarolja

⁷ Scarlatiou, Greg (2022): *North Korean Workers Officially Dispatched to China & Russia*. Washington, D.C.: Human Rights North Korea, 21–26.

⁸ Robertson, Phil: *North Korea's Caste System*. [online], 2016. 07. 05. Forrás: Human Rights Watch [2025. 10. 31.].

⁹ *Report of the Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK*. [online]. Forrás: United Nations Human Rights Council [2025. 10. 31.].

¹⁰ *North Korea: Economic System Built on Forced Labor*. [online], 2012. 06. 13. Forrás: Human Rights Watch [2025. 10. 31.].

a munkásokat.¹¹ Ez a fajta transznacionális kontrollmechanizmus eredményezi, hogy az észak-koreai rezsim a külföldön tartózkodó állampolgárai felett is képes az ellenőrzést fenntartani.

A munkakörülmények pedig ennek a rendszernek a közvetlen következményei. Több menekült is beszámolt arról, hogy a munkaidő legtöbbször eléri a 15-16 órát, miközben a pihenőidő csak korlátozottan áll rendelkezésükre. A fogadó országban alkalmazott munkavédelmi előírásokat is sok esetben figyelmen kívül hagyják.¹² Fontos azonban hangsúlyozni, hogy ezek a körülmények nem anomáliák, hanem a rendszer logikus következményei: a munkavállalók teljes kihasználtsága közvetlenül összefügg a bevétel-maximalizálás céljával. A rendszer további hatékonyságát a bérezési mechanizmus is erősíti. A nemzetközi szervezetek becslései alapján az állam a munkások bérének 70–90%-át elvonja, vagyis a megkeresett összegnek csak a töredékét kapják meg a munka végétével.¹³ Ez a gyakorlat jól rámutat arra a problémára, amire a nemzetközi szervezetek is felhívják a figyelmet. Vagyis, a rendszer elsődleges célja nem a munkavállalók jólétének biztosítása, hanem inkább azok kizsákmányolása, annak érdekében, hogy az ország devizabevételét maximalizálni tudják. A rendszer ezzel anyagi függőséget alakít ki a munkavállalók és a rezsim között.¹⁴

A kényszerszermunkáról szóló korábban idézett meghatározás tehát az észak-koreai esetben is jól megállja a helyét: a fizikai korlátozások, a gazdasági kiszolgáltatottság és a családtagokkal szembeni retorziók együttesen hoznak létre egy zárt struktúrát. Ezen a ponton arra is érdemes rámutatni, hogy ennek a rendszernek a működése nem ér véget a hazatéréssel. Mivel ezt követően a munkavállalók továbbra is a rezsim ellenőrzése alatt maradnak, és a korábban tanúsított magatartásuk alapján egyesek büntetésben és szankciókban részesülnek, míg a szerencsésebbek jutalmat kapnak. Ez a kiterjesztett kontroll tovább erősíti a rendszer zárt jellegét, és a továbbiakban hozzájárul annak hosszú távú fenntarthatóságához.¹⁵ A leírtak pedig jól reflektálnak arra a tényre, hogy az észak-koreaiak külföldi munkavállalása komplex, intézményesített rendszerként írható le, amelyben a gazdasági célok és a politikai kontrollmechanizmusok elválaszthatatlanul összekapcsolódnak. A kényszerjellegű munkakörülmények nem melléktermékei a rendszernek, sokkal inkább annak szerves részei, amelyek a működés hatékonyságát és stabilitását szolgálják.

¹¹ Breuker, Remco E. (2023): North Korean Slavery and Forced Labor in Present-Day Europe. In Pargas, Damian A. – Schiel, Jeroen (szerk.): *The Palgrave Handbook of Global Slavery Throughout History*. London: Palgrave Macmillan, 643–660.

¹² Seo, Ji-eun: *UN Report Details North Korea's 'Deeply Institutionalized' Forced Labor*. [online], 2024. 07. 16. Forrás: Korea JoongAng Daily [2025. 10. 31.].

¹³ Lankov, Andrei – Ward, Peter – Kim, Jiyoung (2020): *The North Korean Workers in Russia. Problematizing the 'Forced Labor' Discourse*. *Asian Perspective*, 44(1), 31–53.

¹⁴ Snyder, Scott A.: *Human Rights Conditions of Overseas Laborers from North Korea*. [online], 2015. 05. 22. Forrás: Council on Foreign Relations [2025. 11. 16.].

¹⁵ *Trafficking in Persons Report*. [online]. Forrás: United States Department of State [2025. 11. 20.].

Gazdasági jelentőség: devizabevétel és a szankciók megkerülése

A működési mechanizmus feltárását követően indokolt megvizsgálni a rendszer gazdasági jelentőségét is, különös tekintettel arra, hogy a külföldi munkavállalás miként vált a KNDK gazdasági működésének egyik meghatározó elemévé. A jelenség értelmezése nem korlátozható csupán a bevételek nagyságára, mivel a munkaerőexport szerepe elsősorban a gazdasági struktúrában betöltött funkcióján keresztül ragadható meg. A nemzetközi szervezetek különböző becslései szerint a külföldön dolgozó észak-koreai munkavállalók a 2010-es években nagyjából több százmillió amerikai dollárnak megfelelő bevételt generáltak a rezsिम számára.¹⁶ Más elemzések ezt az összeget 300–500 millió dollár közé becsülik. Bár a pontos számokat a rendszer átláthatatlansága miatt nem lehet nyomon követni teljes bizonyossággal. Mégis, a különböző becslések közötti eltérések ellenére az állapítható meg, hogy a munkaerőexport a KNDK egyik legstabilabb és legkiszámíthatóbb devizabevételi forrásának tekinthető.¹⁷

Ennek a rendszernek a gazdasági sajátossága abban rejlik, hogy az értékkeremtés nem a munkavállalók jövedelmében realizálódik, hanem közvetlenül az állami redistribúciós mechanizmusokon keresztül csatornázzák vissza. Mint már fentebb szó volt róla, a Human Rights Watch és az ENSZ jelentései alapján a munkások fizetésének jelentős százalékát az állam vonja el, ami nem mellékjelenség, hanem a rendszer működésének egyik alapelve. Ebben az értelemben a munkaerőexport nem csupán gazdasági tevékenységként értelmezhető, hanem sajátos „exportmodellként”, amelyben maga a munkaerő válik az állam által kontrollált és hasznosított erőforrássá. Ugyanakkor ennek a jelenségnek a fontossága túlmutat a bevételek mértékén. A munkaerőexport olyan bevételi mechanizmusként működik, amely a klasszikus külkereskedelmi tevékenységekhez képest sokkal alacsonyabb kockázat mellett tudja biztosítani a devizaforrást a rezsिम számára. Míg az áruexport esetében a különböző szankciók, a logisztikai korlátozások vagy a piaci kereslet ingadozása jelentős bizonytalanságot eredményezhetnek, addig a munkaerőexport decentralizált és összefüggéstelen jellege csökkenti ezeknek a hatását. Ennek következtében ez a rendszer nem csupán egy alternatív lehetőség, hanem strukturálisan előnyös bevételi forma a szankciókkal sújtott ország számára.¹⁸

A nemzetközi közösség felismerte ennek a mechanizmusnak a jelentőségét, és ennek megfelelően igyekezett korlátozni annak működését. Az ENSZ 2017-es szankciói fordulópontot jelentettek az észak-koreai rezsिम számára, mivel explicit módon célozták az ország bevételi forrását. A 2397. számú határozatban előírtak alapján az ENSZ arra kéri az érintett tagállamokat, hogy az észak-koreai munkavállalók hazatelepítését legkésőbb 2019 végéig hajtsák végre, továbbá tiltja az újonnan érkező munkavállalók fogadását. A cél egyértelműen az volt, hogy megszüntessék a rezsिम egyik leglényegesebb devizabevételi forrását, amelyből a különböző nukleáris és hagyományos katonai fejlesztéseit

¹⁶ *Report S/2017/150*. [online], 2017. 02. 27. Forrás: United Nations Security Council of Experts [2025. 10. 15.].

¹⁷ Snyder 2015.

¹⁸ *Report of the Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK*. [online], 2017. 02. 07. Forrás: United Nations Human Rights Council [2025. 11. 12.].

tudja finanszírozni.¹⁹ A későbbi jelentések rendszerint beszámolnak arról, hogy a munkaerőexport-programok nem szűntek meg, hanem csak a rendszert alakították át annak érdekében, hogy alkalmazkodni tudjanak a korlátozásokhoz. Az ENSZ szakértői számos olyan esetet dokumentáltak, ahol a munkavállalók újonnan létrehozott vagy átnevezett vállalatokon keresztül, illetve olyan alternatív jogi státuszok felhasználásával maradtak külföldön, mint például a diákvizumok. Emellett az informális foglalkoztatási formák szerepe is felértékelődött, ami tovább nehezíti a rendszer pontos nyomon követését és annak szabályozását. Ez az alkalmazkodó képesség is jól mutatja, hogy a munkaerőexport rendszere nem pusztán gazdasági eszköz, hanem a rezsim szankciókkal szembeni túlélési stratégiájának egyik nélkülözhetetlen része. A rendszer felszámolását strukturálisan nehezíti a párhuzamos és részben informális működése. Végül: a munkaerőexport egy sajátos gazdasági függőségi mechanizmust is létrehoz. A stabil devizabevételekre épülő működés hosszabb távon ösztönzi a rezsimet arra, hogy a rendszerüket fenntartsa, ami strukturális függőségi hatást eredményez. Tehát minél inkább beépül a gazdasági struktúrába, annál magasabb költségekkel járna a feladása. Ebben az értelemben a munkaerőexport nem csupán bevételi forrás, hanem a szankciós környezethez való alkalmazkodás intézményszerű formája.²⁰

Biztonságpolitikai dimenzió: szankciók, állami adaptációk, valamint Kína és Oroszország szerepének a megerősödése

Az észak-koreai külföldi munkavállalás biztonságpolitikai jelentősége már túlmutat a gazdasági funkción, és közvetetten kapcsolódik a nemzetközi szankciós rezsim működéséhez. Az eset is jól illusztrálja azt a megközelítést, ami a szakirodalomban is megjelenik, miszerint a szankcionált államok nem pusztán elszenvedői a korlátozásoknak, hanem ennek aktív adaptálói.²¹ A jelenség különösen jól vizsgálható a 2017 utáni időszakban, amikor a rendszer formális felszámolása ellenére a működése nem szűnt meg, hanem csak átalakult és sokkal koncentráltabbá vált. Az észak-koreai eset jól mutatja azt a nemzetközi politikai gazdaságtan keretében értelmezett megközelítést, amely szerint a szankcionált autoriter rendszerek nem pusztán elszenvedői, hanem igen aktív adaptálói is a korlátozásoknak. Emiatt képesek gyakran informális, alternatív csatornákon keresztül újraépíteni a gazdasági kapcsolataikat. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elfogadott 2370. és 2397. számú határozatoknak a célja az volt, hogy az észak-koreai munkaerőexportból származó bevételeket megszüntesse, valamint a külföldön dolgozó munkavállalókat hazatelepítse. Ahogy már fentebb is említettem, több szakértői jelentés is beszámolt arról, hogy a rendszer nem szűnt meg egyik pillanatról a másikra, hanem részben informális és kevésbé átlátható csatornába helyeződött át. Ez újfent bizonyítja, hogy a szankciók hatékonysága nem kizárólag a szabályozás szigorúságától függ, hanem annak végrehajtásától és ellenőrizhetőségétől is. A jelenség a szakirodalomban a transznacionális autoriter kontroll

¹⁹ *Report S/2022/668*. [online], 2022. 09. 07. Forrás: United Nations Security Council Panel of Experts [2025. 10. 20.].

²⁰ *Report S/2023/171*. [online], 2023. 03. 07. Forrás: United Nations Security Council Panel of Experts [2025. 10. 29.].

²¹ Haggard, Stephan – Noland, Marcus (2017): *Hard Target: Sanctions, Inducements, and the Case of North Korea*. [H. n.]: Stanford University Press, 166–198.

egyik formájaként értelmezhető, amelyben az állam a területi szuverenitásán túl is képes fenntartani politikai és gazdasági ellenőrzését az állampolgárai felett.²²

A rendszer működésének elemzése négy fő biztonságpolitikai dimenzió mentén ragadható meg. Egyrészt pontos rávilágítást kapunk a rezsimnek strukturális korlátjaira, különösképpen azok végrehajtásának szelektivitására.²³ Másrészt a jelenség a transznacionális állami kontroll sajátos formájaként értelmezhető, amelyben a rezsim a külföldön tartózkodó állampolgárai felett is képes fenntartani az ellenőrzést.²⁴ Harmadrészt a rendszer közvetett módon hozzájárulhat a KNDK stratégiai programjainak finanszírozásához, amit a már korábban is említett ENSZ szakértői jelentések is alátámasztanak. Negyedrészt pedig a reputációs és jogi kockázatok generálása a fogadó országok és gazdasági szereplők számára, különösen a szankciók megsértésének és az emberi jogi normák sérelmének kockázata révén.

Ezen általános dinamikák konkrét működése jól megfigyelhető Oroszország és Kína esetében, amelyek a szankciók után a rendszer fennmaradásának kulcsfontosságú szereplőivé váltak. Oroszország azon kevés fogadó ország közé tartozik, ahol az észak-koreai munkaerő alkalmazása hosszabb időre visszatekintő, intézményesült gyakorlatként értelmezhető. Az orosz gazdaság azon szektoraiban, ahol munkaerőhiánnyal kell szembenézni, jól fel tudják használni az észak-koreai munkásokat, mivel olcsón dolgoznak és megbízhatóan elvégzik a rájuk kiosztott feladatokat, vagyis jól helyettesítik a hazai élőmunkát. Moszkva számára tehát az észak-koreai munkaerő jelenléte gazdasági szempontból pragmatikus. Ebből fakadóan az orosz kormány képes olyan megoldásokat alkalmazni, amelyek lehetővé teszik a nemzetközi szankciók formális betartását, annak ellenére, hogy a gyakorlatban megkerülik ezeket. Az ENSZ szakértői több jelentésben is dokumentálták, hogy a hivatalos hazatelepítések ellenére az észak-koreai munkavállalók továbbra is jelen vannak az országban. Tehát a fennmaradás egyik kulcsmechanizmusa az alternatív jogi státuszok alkalmazása. A munkavállalók legtöbbször diákvízumot vagy rövid távú tartózkodási engedélyeket kapnak, ami aztán elősegíti az országban maradásukat. Ez a látszólag jogszerű módszer lehetővé teszi a formális megfelelést a szankcióknak, miközben *de facto* fenntartja a munkaerőexportot, rámutatva a szabályozás és végrehajtás közti strukturális résre.²⁵

Kína esetében a rendszer fennmaradása elsősorban egyfajta informális gazdasági integráción keresztül történik. A rendelkezésünkre álló jelentések alapján az észak-koreai munkaerő elsősorban a határ menti régiókban tevékenykedik. Különösen Liaoning és Jilin tartományokban, ahol gyakran féllegális és informális foglalkoztatási formákban dolgoznak a munkavállalók. A kínai modell sajátossága a végrehajtás decentralizáltságában rejlik. Vagyis az olyan helyi gazdasági érdekek, mint az olcsó munkaerő iránti kereslet, sokszor felülírják a központi szintű szankciós kötelezettségeket. Ennek eredményeként

²² Schenkkan, Nate – Linzer, Isabel: *Out of Sight, Not out of Reach. The Global Scale and Scope of Transnational Repression*. [online], 2021. 02. Forrás: Freedom House [2026. 04. 12.].

²³ Biersteker, Thomas J. – Eckert, Sue E. – Tourinho, Marcos szerk. (2016): *Targeted Sanctions. The Impacts and Effectiveness of United Nations Action*. Cambridge: Cambridge University Press, 3–32.

²⁴ Schenkkan–Linzer 2021: 1–5.

²⁵ Lankov [é. n.].

szürkezóna alakul ki, amelyben a munkavállalók nem jelennek meg a hivatalos statisztikákban. Így a nemzetközi szervezetek nem tudják pontosan követni őket, viszont gazdaságilag továbbra is releváns a jelenlétük.²⁶ Ennek a két esetnek az összevetése rámutat arra, hogy a szankciók megkerülése nem egységes modell szerint zajlik, hanem az adott állam intézményi és gazdasági sajátosságaihoz igazodva, ami aztán tovább növeli a nemzetközi szabályozás széttagoltságát. Fontos megemlíteni, hogy Kína és Oroszország nem pusztán passzív fogadó országok, hanem a rendszer fennmaradásának aktív strukturális elemei. Míg Oroszország a jogi kategóriák rugalmas értelmezésén keresztül biztosítja a működését, addig Kína az informális gazdasági gyakorlatok alkalmazásával teszi lehetővé annak fennmaradását.

Biztonságpolitikai szempontból fontos megemlíteni a digitális tér szerepét is, amely új dimenziót nyit a munkaerőexport jelenségének. Az USA pénzügyminisztériuma, az FBI és más kiberbiztonsági szervezetek jelentései szerint több olyan esetre derült fény, amelyben észak-koreai állampolgárok informatikai és távmunkán alapuló tevékenységeken keresztül is generálnak bevételt a rezsím számára. Ezekre a munkákra rendszerint hamis személyazonossággal jelentkeznak, amelyet a mesterséges intelligencia segítségével hoznak létre és tartanak fenn a munkaadók előtt.²⁷ Ez az új megközelítés tovább növeli a rendszer alkalmazkodóképességét és új kihívások elé állítja a nemzetközi szervezeteket. Mindent egybevetve elmondható, hogy az észak-koreai munkaerőexport rendszere jól ábrázolja, hogy a globalizáció nem kizárólag a gazdasági liberalizáció felé hat, hanem lehetőséget biztosít az autoriter államok számára is, hogy saját kontrollmechanizmusait akár nemzetközi szinten reprodukálják. A fenti példák alapján pedig beigazolódik, hogy a kulcsprobléma nem a szabályozás hiányában rejlik, hanem annak szelektív végrehajtásában keresendő. Amíg a szankciók implementációja nem egységes, és a gazdasági szereplők felelőssége nem kerül hangsúlyosabban a szabályozás középpontjába, addig a rendszer fennmaradása nem kivétel, hanem a jelenlegi nemzetközi rend logikus következménye marad.

Következtetés

Az elemzés alapján egyértelműen megállapítható, hogy az észak-koreai munkaerőexport nem pusztán egy gazdasági mechanizmusnak tekinthető. Inkább több szinten működő állami stratégia, amely integrálja a gazdasági, politikai és biztonságpolitikai dimenziókat. A rendszer működése pedig rávilágít arra, hogy a KNDK képes a nemzetközi korlátozások ellenére is fenntartani és alkalmazni azon intézményi struktúráit, amelyek biztosítják a rezsím stabilitását. Elméleti szempontból a vizsgált eset jól alátámasztja azt a nemzetközi politikai gazdaságtani megközelítést, amely szerint a szankciós rezsimek hatékonysága alapvetően nem a szabályozás intenzitásán, hanem annak implementációs környezetén múlik. Az észak-koreai munkaerőexport fennmaradása rámutat arra, hogy a globális gazdasági rendszer strukturális nyitottsága, valamint széttagoltsága lehetőséget

²⁶ Urbina, Ian: *Inside North Korea's Forced-Labor Program*. [online], 2024. 02. 25. Forrás: The New Yorker [2026. 04. 12.].

²⁷ *Guidance on the North Korean Cyber Threat*. [online], 2020. 04. 15. Forrás: US Department of the Treasury [2025. 11. 11.].

teremt az autoriter államok számára, hogy informális és hibrid csatornákon keresztül újratermeljék gazdasági kapcsolataikat. Ebben az értelemben a szankciók nem szűnnek meg, hanem átalakítják a tiltott tevékenységeket. Kína és Oroszország esete különösen jól szemlélteti ezt a dinamikát. A két ország eltérő mechanizmusokon keresztül járul hozzá a rendszer fennmaradásához. Ami többek között utal arra is, hogy a szankciók megkerülése nem egységes stratégia mentén zajlik, hanem az adott ország intézményi és gazdasági sajátosságaihoz igazodik. Ez a sokszínűség jelentősen növeli a nemzetközi szabályozás korlátait és egyben megnehezíti az egységes fellépést is.

Az egyik legfontosabb következtetés, hogy az észak-koreai munkaerőexport rendszere a globalizáció és az autoriter állami működés metszéspontjában helyezkedik el. Míg a globalizáció elméletileg a liberalizáció irányába hat, a gyakorlatban lehetőséget biztosít az autoriter rezsimeknek saját kontrollmechanizmusaik transznacionális szintű kiterjesztésére. A vizsgált jelenség így nem anomális, hanem a globális rendszer egyik strukturális mellékterméke. Normatív és szakpolitikai szempontból mindez arra utal, hogy a jelenlegi szankciós megközelítés önmagában nem elegendő a hasonló struktúrák felszámolásához. A hatékonyabb fellépés feltétele a végrehajtás egységesítése, a közvetítő gazdasági szereplők nagyobb mértékű bevonása a felelősségi körbe, valamint az informális és digitális csatornák szabályozásának erősítése. Enélkül a szankciók továbbra is csak adaptációs nyomást gyakorolnak, anélkül, hogy tényleges korlátozó hatást fejtenének ki.

Összességében az észak-koreai eset rávilágít arra, hogy a 21. századi nemzetközi rendszerben a gazdasági korlátozások és az állami alkalmazkodás közötti kölcsönhatás egyre komplexebbé válik. A szankciók hatékonysága tehát nem abszolút kategória, hanem egy dinamikus folyamat eredménye, amelyet az állami stratégiák és a globális struktúrák kölcsönhatása határoz meg.

Felhasznált irodalom

- Biersteker, Tomas J. – Eckert, Sue E. – Tourinho, Marcos szerk. (2016): *Targeted Sanctions. The Impacts and Effectiveness of United Nations Action*. Cambridge: Cambridge University Press. Online: <https://doi.org/10.1017/CBO9781316460290>
- Breuker, Remco E. (2023): North Korean Slavery and Forced Labor in Present-Day Europe. In Pargas, Damian A. – Schiel, Jeroen (szerk.): *The Palgrave Handbook of Global Slavery Throughout History*. London: Palgrave Macmillan. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-031-13260-5_36
- Devalpo, Alain: *Russia's Imported Koretsky Labour Without Reward. North Korean Slaves*. [online], 2006. 04. Forrás: Le Monde Diplomatique [2026. 04. 11.].
- Forced Labour, Modern Slavery and Trafficking in Persons*. [online]. Forrás: International Labour Organization [2025. 11. 23.].
- Guidance on the North Korean Cyber Threat*. [online], 2020. 04. 15. Forrás: US Department of the Treasury [2025. 11. 11.].
- Haggard, Stephan – Noland, Marcus (2017): *Hard Target: Sanctions, Inducements, and the Case of North Korea*. [H. n.]: Stanford University Press. Online: <https://doi.org/10.2307/j.ctvqsdz0q>
- Lankov, Andrei: *The Real Story of North Korean Labor Camps in Russia*. [online]. Forrás: Carnegie Moscow Center [2026. 04. 11.].
- Lankov, Andrei – Ward, Peter – Kim, Jiyoung (2020): The North Korean Workers in Russia. Problematising the 'Forced Labor' Discourse. *Asian Perspective*, 44(1), 31–53. Online: <https://doi.org/10.1353/apr.2020.0001>

- North Korea: Economic System Built on Forced Labor*. [online], 2012. 06. 13. Forrás: Human Rights Watch [2025. 10. 31.].
- Pons, Philippe: *North Korean Workers Abroad, a Financial Windfall for the Pyongyang Regime*. [online], 2025. 03. 30. Forrás: Le Monde [2026. 04. 02.].
- Report of the Commission of Inquiry on Human Rights in the DPRK*. [online]. Forrás: United Nations Human Rights Council [2025. 10. 31.].
- Report S/2017/150*. [online], 2017. 02. 27. Forrás: United Nations Security Council of Experts [2025. 10. 15.].
- Report S/2022/668*. [online], 2022. 09. 07. Forrás: United Nations Security Council Panel of Experts [2025. 11. 12.].
- Report S/2023/171*. [online], 2023. 03. 07. Forrás: United Nations Security Council Panel of Experts [2025. 10. 29.].
- Resolution 2397 (2017)*. [online], 2017. 12. 22. Forrás: United Nations Security Council [2025. 10. 20.].
- Robertson, Phil: *North Korea's Caste System*. [online], 2016. 07. 05. Forrás: Human Rights Watch [2025. 10. 31.].
- Scarlatoiu, Greg (2022): *North Korean Workers Officially Dispatched to China & Russia*. Washington, D.C.: Human Rights North Korea. Online: <https://doi.org/10.69981/4756>
- Schenkkan, Nate – Linzer, Isabel: *Out of Sight, Not out of Reach. The Global Scale and Scope of Transnational Repression*. [online], 2021. 02. Forrás: Freedom House [2026. 04. 12.].
- Seo, Ji-eun: *UN Report Details North Korea's 'Deeply Institutionalized' Forced Labor*. [online], 2024. 07. 16. Forrás: Korea JoongAng Daily [2025. 10. 31.].
- Snyder, Scott A.: *Human Rights Conditions of Overseas Laborers from North Korea*. [online], 2015. 05. 22. Forrás: Council on Foreign Relations [2025. 11. 16.].
- Trafficking in Persons Report*. [online]. Forrás: United States Department of State [2025. 11. 20.].
- Urbina, Ian: *Inside North Korea's Forced-Labor Program*. [online], 2024. 02. 25. Forrás: The New Yorker [2026. 04. 12.].